

ความรู้เรื่อง “กฐิน”

๑. ความหมายของคำ

๑.๑ คำว่า กฐิน มีความหมายเกี่ยวข้องกัน ๔ ประการ คือ

เป็นชื่อของกรอบไม้ อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่า สะติง ก็ได้

เป็นชื่อของผ้า ที่ถวายเป็นสังฆทานเพื่อทำจีวร ตามแบบหรือกรอบไม้นั้น

เป็นชื่อของบุญกิริยา ในการถวายผ้ากฐินเพื่อให้สงฆ์ทำเป็นจีวร

เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้ กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่าสะติงก็ได้ นั้น เนื่องจากในครั้งพุทธกาล การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนดกระทำได้โดยยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อน ที่เรียกว่าจีวรเป็นชื่อรวมของผ้าผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ในภาษาไทยนิยมเรียกผ้าผืนว่า **สบง** ผ้าห่มว่า **จีวร** ผ้าห่มซ้อนว่า **สังฆาฏิ** การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้คือทาบผ้าลงไปกับแม่แบบ แล้วตัดเย็บซ่อมทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือกฐินนั้น ก็รื้อเก็บไว้ใช้ในการทำผ้าเช่นนี้อีกในปีต่อ ๆ ไป การรื้อแบบนี้เรียกว่า **เตาะ** คำว่า **กฐินเตาะ** หรือ **เตาะกฐิน** จึงหมายถึงการรื้อแม่แบบเพื่อเก็บไว้ใช้ในการโอกาสหน้า

กฐินที่เป็นชื่อของผ้า หมายถึง ผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่จะถวายนั้นจะเป็นผ้าใหม่ หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าฟอกสะอาด หรือผ้าเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้ว และเป็นผ้าเปื้อนฝุ่นหรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นพระภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่พระสงฆ์แล้ว ก็เป็นอันใช้ได้

กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา คือ การถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ให้มีผ้าผืนหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่า ทอดกฐิน คือการทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่า เป็น**กาลทาน** คือการถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล ๑ เดือน ดังกล่าวในกฐินที่เป็นชื่อของผ้า ถ้าถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ทานจึงถือว่าโอกาสทำได้ยาก

กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม คือ กิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐิน ให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จแล้วด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะในสมัยพุทธกาล การหาผ้าทำจีวรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำเป็นจีวรได้จนตลอดฤดูหนาว คือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

ข้อความดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าความหมายของคำว่ากฐิน มีความหมายเกี่ยวข้องกัน ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว และประชุมกันอนุโมทนากฐิน คือแสดงความพอใจว่าได้ กรานกฐินเสร็จแล้วก็ป็นอันเสร็จพิธี

๑.๒ คำว่ากรานกฐิน คือการลาดหรือทาบผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบเพื่อตัดเย็บซ่อมทำเป็นจีวร ผืนใดผืนหนึ่ง

๑.๓ คำว่าการจองกฐิน คือการแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่า จะนำกฐินมาถวาย เมื่อนั้น เมื่อนี้ แล้วแต่จะตกลงกัน แต่จะต้องภายในเขตเวลา ๑ เดือน ตามที่กำหนดใน พระวินัย

๑.๔ คำว่าอุปโลกน์กฐิน หมายถึงการที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็น ขอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงหารือกันต่อไปว่าผ้าที่ทำสำเร็จแล้วควรถวาย แก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือ การเสนอความเห็นเช่นนี้เรียกว่า อุปโลกน์ (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก) หมายถึง การช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไรเพียงเท่านี้ยังใช้ไม่ได้ เมื่ออุปโลกน์เสร็จแล้วจึงต้องสวดประกาศ เป็นการสงฆ์ จึงนับเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐินดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายผ้ากฐินมากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บซ่อมผ้าที่ทำเป็นจีวรได้แพร่หลายขึ้น การใช้ แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้ โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบเพียงถวายผ้าขาว ให้ตัดเย็บซ่อมให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวาย ก็เรียกว่า ถวายผ้ากฐินเหมือนกัน และเนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายผ้ากฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทย จึงนับว่าประเพณีนิยมในการ บำเพ็ญกุศลเรื่องกฐินนี้ ยังเป็นสาธารณะประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะ เดียวกัน

๒. ตำนาน

ครั้งพุทธกาลมีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินขันธกะว่า ครั้งหนึ่งภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงค์วัตรอย่างยิ่งยวดมีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ ณ กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจาก กรุงสาวัตถีประมาณ ๖ โยชน์ ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดีเดินทางต่อไปไม่ได้ต้องจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกต ตามพระวินัยบัญญัติ ขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เกิดความร้อนรนอยากเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ดังนั้น พอออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นยังมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำ เป็นโคลนเป็นตมต้องบุงต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถี ได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้าจึงมี ปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต และการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้น จึงกราบทูลถึงความตั้งใจความร้อนรนกระวนกระวายและการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงทรงยกเป็นเหตุและมีพระพุทธานุญาต ให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกรานกฐินได้และเมื่อกรานกฐินแล้ว จะได้รับอานิสงส์บางข้อ ตามพระวินัยดังจะกล่าวต่อไป

๓. ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน มีดังต่อไปนี้

๓.๑ จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้ ถ้ากล่าวตามหลักฐานในพระไตรปิฎก (เล่ม ๕ หน้า ๒๕๘) ซึ่งเป็นพระพุทธานุญาตกล่าวว่า สงฆ์ ๔ รูป ทำกรรมได้ทุกอย่างเว้นการปวารณา คือ การอนุญาตให้ว่ากล่าว ตักเตือนได้ การอุปสมบทและการสวดถอนจากอาบัติบางประการ (อัปภาน) จึงหมายถึงว่าจำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้จะต้องมีตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป แต่หนังสืออธิบายชั้นหลังที่เรียกว่าอรรถกถา กล่าวว่า ต้อง ๕ รูปขึ้นไป เมื่อหนังสืออธิบายชั้นหลังขัดแย้งพระไตรปิฎกให้ยึดพระไตรปิฎกเป็นหลักสำคัญ

๓.๒ คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ว่าจะนำพระสงฆ์วัดอื่นมาสมทบ จะใช้ได้หรือไม่ ตอบว่าถ้าพระสงฆ์วัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนครบ ๔ รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็สมทบได้ แต่จะอ้างสิทธิไม่ได้ ผู้มีสิทธิเฉพาะผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือนในวัดนั้นเท่านั้นการนำพระภิกษุมาจากวัดอื่น คงมีสิทธิเฉพาะที่ทายกจะถวายอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่มีสิทธิในการออกเสียงเรื่องจะถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้น รูปนี้

๓.๓ กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้ ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นว่าการทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาจำกัด คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

๓.๔ ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือเป็นโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมากควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับเพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๓) คือมักจะมีพระในวัดเที่ยวขอโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้นผิดพระวินัยกฐิน ไม่เป็นอันกราน นับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้ทานิสงส์ จึงควรระมัดระวังทำให้ถูกต้องและแนะนำผู้เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำให้ถูกต้องเรียบร้อย

๔. ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทยตามหลักฐานที่ปรากฏนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชอาณาจักรมาเท่าถึงปัจจุบัน แยกเป็นประเภทใหญ่ได้ดังนี้ คือ

กฐินหลวง

กฐินราษฎร์

กฐินหลวง

มีประวัติว่า เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย และประชาชนคนไทยที่ตั้งหลักแหล่ง อยู่บนผืนแผ่นดินไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ว่าเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว การทอดกฐินก็ได้กลายเป็นประเพณีของบ้านเมืองมาโดยลำดับ พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองบ้านเมือง ทรงรับเรื่องกฐินนี้ขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่งซึ่งทรงบำเพ็ญเป็นการประจำ เมื่อถึงเทศกาลทอดกฐิน การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธีดังกล่าวนี้ เป็นเหตุให้เรียกกันว่า กฐินหลวง

กฐินหลวงต้องเป็นกฐินที่ถวายพระอารามหลวง ส่วนกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินถวายวัดราษฎร์ เรียกว่า พระกฐินต้น

แต่สมัยต่อมา เรื่องของกฐินหลวงได้เปลี่ยนไปตามสภาวะการณของบ้านเมือง เช่น ประชาชน มีศรัทธาเจริญรอยตามพระราชศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดิน ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ถวายผ้าพระกฐิน ได้ตามสมควรแก่ฐานะ เป็นต้น เป็นเหตุให้แบ่งแยกกฐินหลวงออกเป็นประเภท ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ดังนี้

๑. กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวาย ผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญ ๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย ปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวาย ผ้าพระกฐิน ณ วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค ๑๖ วัด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพระอารามหลวง

๑. วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพมหานคร
๒. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	กรุงเทพมหานคร
๓. วัดสุทัศนเทพวราราม	กรุงเทพมหานคร
๔. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๕. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๖. วัดราชาธิวาส	กรุงเทพมหานคร
๗. วัดมกุฏกษัตริยาราม	กรุงเทพมหานคร
๘. วัดเทพศิรินทราวาส	กรุงเทพมหานคร
๙. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดอรุณราชวราราม	กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดนิเวศธรรมประวัติ	พระนครศรีอยุธยา
๑๔. วัดพระปฐมเจดีย์	นครปฐม
๑๕. วัดสุวรรณดาราราม	พระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	พิษณุโลก

พระอารามหลวงเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง แต่มีได้เสด็จไปทั้ง ๑๖ วัด จะเสด็จพระราชดำเนินเพียงบางวัดเท่านั้น นอกนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์หรือองคมนตรี หรือผู้ทรงเห็นสมควรเป็นผู้แทนพระองค์ไปถวาย ส่วนพระอารามหลวงนอกจาก ๑๖ พระอารามหลวงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กร บริษัท ห้างร้าน บุคคล นำไปถวาย

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธีนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังออกหมายกำหนดการเป็นประจำปี จึงไม่มีการจองล่วงหน้า

แนวปฏิบัติ

การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ งานถวายผ้าพระกฐินหลวงประจำปี ที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการ และกำหนดการแต่งกายเฝ้าฯ รับเสด็จฯ

ผู้ที่เฝ้าฯ รับเสด็จฯ ตามหมายกำหนดการ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้รับรองเชิญให้นั่งพักผ่อน ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถตามลำดับชั้นยศ หรือตำแหน่ง

งานเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีประจำปี ที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ จะมีกองเกียรติยศทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์พร้อมทั้งแถวร้องประจำกองและทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ ตั้งแถวรับ

เมื่อใกล้เวลาเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่ผู้รับรองของสำนักพระราชวังจะได้เชิญข้าราชการผู้มีเกียรติที่มาเฝ้าฯ ไปยืนเรียงแถวรอรับเสด็จฯ ตามแนวทางลาดพระบาท (ถ้าสถานที่ไม่มีพอจะเข้าแถว ก็คงเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้)

ได้เวลาเสด็จฯ ถึง แถวร้องกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เฝ้าฯ ที่นั่งพักยืนถวายความเคารพ ผู้มาเฝ้าฯ ที่เข้าแถวรับเสด็จฯ ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์ถึงจุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีและถวายความเคารพเมื่อเสด็จฯ ผ่าน

เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง จะได้เชิญและนำเฉพาะข้าราชการผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้าฯ ในพระอุโบสถ เมื่อเข้าไปจะต้องถวายคำนับ แล้วยืนอยู่ ณ แกวอี้ที่นั่งเฝ้าฯ ตามชั้นยศและตำแหน่ง เมื่อทรงปฏิบัติในการถวายผ้าพระกฐินประทับพระราชอาสน์ผู้เฝ้าฯ ถวายคำนับแล้วนั่งได้เมื่อเสด็จฯ กลับก็ปฏิบัติทำนองเดียวกับเมื่อเสด็จฯ มาถึง

พระราชประเพณีเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าพระอารามหลวงหรือวัดใดที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ยอมจัดลูกเสือหรือนักเรียนตั้งแถวรับเสด็จฯ ถ้ามีแถวร้องลูกเสือด้วย ให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อเสด็จฯ ถึงและเสด็จฯ กลับ

โรงเรียนที่จัดลูกเสือนักเรียนรับเสด็จฯ ตามระเบียบประเพณีจะต้องจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์แทนตั้งพระพุทธรูป มีแจกัน พานดอกไม้และธูปเทียนพร้อม แต่ไม่ต้องจุดธูปเทียนหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ ควรมีธูปเทียนแพกระทงดอกไม้ใส่พานตั้งไว้ เป็นการถวายความเคารพสักการะในการรับเสด็จฯ

อาจารย์หรือครูใหญ่ ยืนที่ข้าง ๆ โต๊ะหมู่หน้าแถวนักเรียนและลูกเสือ เมื่อเสด็จถึง ณ ที่นั้น อาจารย์หรือครูใหญ่ ก้าวออกมาถวายความเคารพ (ถ้าเป็นครูชายสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์ ถ้าเป็นครูหญิง ถวายความเคารพตามวิธีที่เรียกว่า ถอนสายบัว) แล้วกราบบังคมทูลรายงานจำนวนอาจารย์ ครู นักเรียน จบแล้วพับใส่ซองวางบนพานเชิญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แล้วถอยออกไปถวายคำนับก่อนที่จะกลับไปยืนเฝ้าฯ ณ ที่เดิม

๒. กฐินตัน กฐินดังกล่าว เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มีไชพระอารามหลวงและมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นทางการเป็นพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์อีกด้วย **พลตรี หม่อมทวีวงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (ม.ร.ว.เฉลิมลาภ ทวีวงศ์)** ได้เล่าประวัติเรื่องการเกิดขึ้นของกฐินตันนี้ไว้ว่า

“กฐินส่วนพระองค์นี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ จะเรียกว่าอย่างไรนั้น ยังไม่พบหลักฐาน มาเรียกกันว่า กฐินตันในรัชกาลที่ ๕ ภายหลังจากที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๔๗ การเสด็จประพาสครั้งนั้น โปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญ คือ โปรดไม่ให้มีห้องตราสั่งหัวเมือง ให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใด ๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหน ก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปโดยมิให้ใครรู้การประพาสครั้งนั้นเรียกกันว่า **เสด็จประพาสตัน** เหตุที่เรียกว่าประพาสตันก็เพราะเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๔๗ เสด็จทรงเรือมาด ๔ แจว ประพาสในแม่น้ำอ้อม ได้ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อเรือมาด ๔ แจว เพิ่มขึ้นอีกลำหนึ่ง สำหรับแจวตามเรือมาดพระที่นั่งเวลามีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินโดยมิให้มีใครรู้จักพระองค์ เมื่อซื้อเรือมาดได้ตั้งพระราชประสงค์แล้วก็ทรงพระราชทานชื่อเรือลำนั้นว่า **เรือตัน** ในวันนั้น กว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงที่ประทับแรมที่เมืองราชบุรีเกือบ ๓ ทุ่ม เพราะน้ำเชี่ยวผู้คนในขบวนเสด็จเหนื่อยหอบตามกันและได้เริ่มเรียกการเสด็จประพาสในวันทีกล่าวนี้ว่า ประพาสตัน จึงเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ว่า พระกฐินตัน เรียกแบบเรือไทยที่ทรงสร้างสำหรับประทับอย่างชาวบ้านว่า เรือตัน กันต่อมา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงดำเนินตามพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินตันเป็นประจำทุกปี การจะเสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินตันที่วัดใดนั้นมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. เป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินมาก่อน
๒. ประชาชนมีความเลื่อมใสในวัดนั้นมาก
๓. ประชาชนในท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยมีโอกาสได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไป จะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดด้วย

แนวปฏิบัติ

ในกรณีที่เสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ที่เรียกกันว่า พระกฐินต้น ส่วนมากจะเป็นวัดในต่างจังหวัด สำนักพระราชวังจะออกเป็นหมายรับสั่ง ส่วนมากจะแต่งเครื่องแบบปกติขาว เฉพาะเจ้าหน้าที่ ผู้มีหน้าที่เฝ้าฯ เจ้าหน้าที่นอกนั้นหรือข้าราชการในท้องถิ่นแต่งกายเครื่องแบบปกติหรือ kaki คอตั้ง หรือ kaki คอพับ

การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองข้าราชการและผู้มีเกียรติรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถ

การเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินในต่างจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดข้าราชการเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ณ ที่ซึ่งรถยนต์พระที่นั่งเทียบ เมื่อเสด็จฯ ลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าไปเฝ้าฯ ถวายคำนับ (ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์) แล้วกราบบังคมทูลรายงานตนเองและเบิกข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าฯ เช่น ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า.....ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเบิกผู้เฝ้าฯทูลละอองธุลีพระบาท (ในกรณีที่ภริยาเฝ้าฯ อยู่ด้วย) นาง.....ภริยาข้าพระพุทธเจ้า (จะทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ด้วยก็ได้) แล้วต่อไปควรจะกราบบังคมทูลเฉพาะข้าราชการผู้ใหญ่ระดับสูง เช่น รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัด นายอำเภอของท้องที่เสด็จฯ เท่านั้น

๓. กฐินพระราชทาน เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อไปถวายยังวัดหลวง นอกจากวัดสำคัญที่ทรงกำหนดไว้ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง ปัจจุบันก็เว้น ๑๖ วัดดังกล่าวแล้ว เหตุที่เกิดกฐินพระราชทานก็เพราะว่าปัจจุบันวัดหลวงมีเป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนजनคณะบุคคลหรือบุคคลที่สมควรรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตัวโดยเสด็จพระราชกุศลตามกำลังศรัทธาก็ได้

ปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงวัดใดก็ติดต่อไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตามระเบียบซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อน

กฐินราษฎร์

เป็นกฐินที่ราษฎร หรือประชาชน ผู้มีศรัทธานำผ้ากฐินของตนไปทอด ณ วัดต่าง ๆ เว้นไว้แต่วัดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐินหลวง การทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะของวิธีการทอด คือ

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน
๒. จุลกฐิน
๓. กฐินสามัคคี
๔. กฐินตกค้าง

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน เป็นกฐินที่ราษฎรนำไปทอด ณ วัดใดวัดหนึ่งซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ท่านผู้ใดมีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใด ก็นำผ้ากฐิน บางครั้งเรียกว่า ผ้าที่เป็นองค์กฐินซึ่งจะเป็นผ้าผืนเดียวก็ได้ หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังไม่ได้ตัดก็ได้ ตัดออกเป็นชิ้น ๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้วยังมิได้ข้อมหรือข้อมแล้วก็ได้โดยใดอย่างหนึ่ง จัดเป็นองค์กฐิน

ความนิยมที่นำกฐินไปทอด ณ วัดต่าง ๆ ของราษฎรนั้น มิใช่จะมีแต่องค์กฐินดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น เจ้าภาพบางรายอาจมีศรัทธาถวายของอื่นๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกกันว่า **บริวารกฐิน** ตามที่นิยามกันนั้นมีปัจจัย ๔ คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มีไตรจีวร บริหาร อื่น ๆ ที่จำเป็น หรือเครื่องใช้ประจำมี มุ้ง หมอน ที่นอน เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระจ่าง กระจทะ กระจโถง เต้า ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน เครื่องช่อมเสนาสนะมี มีด ขวาน กบ สิว เสื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม ยารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัวมี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากกล่าวถึงนี้ได้ ขอให้เป็นที่สมควรแก่พระภิกษุสามเณรจะบริโภคเท่านั้น หากจะมีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัด หรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้สุดแต่กำลังศรัทธาและอหยาศัยไมตรี

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมี **ผ้าห่มพระประธาน** อีกหนึ่งผืน **เทียน** สำหรับจุดในเวลาที่จะพระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า **เทียนปาติโมกข์** จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปจระเข้หรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก เป็นต้น สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้ว และมีธงผ้าขาวเขียนเป็นรูปตะขาบ ปักไว้หน้าวัดสำหรับวัดที่ตั้งอยู่บนดอยไกลแม่น้ำ ที่ใช้ปักนี้เป็นเครื่องแสดงให้ทราบ ว่า วัดนั้น ๆ ได้รับกฐินแล้ว และอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

อนึ่ง ยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเวลาการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรในวัด

กฐินที่ราษฎรผู้เป็นเจ้าขององค์กฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ เรียกกันว่า **กฐินหรือมหากฐิน** เป็นลักษณะของกฐินที่ราษฎรทอดกันเป็นส่วนใหญ่อยู่ในปัจจุบัน แต่เหตุที่เรียกว่า มหากฐินนั้น อาจเป็นเพราะให้เห็นแตกต่างจากกฐินอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า จุลกฐินก็ได้

๒. จุลกฐิน เป็นกฐินที่ต้องทำด้วยความเร่งรีบ เดิมเรียกกันเป็นแบบไทย ๆ ว่า **กฐินแล่น** เจ้าภาพผู้ที่ทอดกฐินเช่นนี้ได้ต้องมีพวกมากมีกำลังมาก เพราะต้องเริ่มตั้งแต่การทำผ้าที่นำไปทอดตั้งแต่ต้น กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่นำฝ้ายที่แกะใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝักมีปริมาณให้พอแก่การที่จะทำเป็นผ้าจิวรผืนใดผืนหนึ่ง ได้แล้วทำพิธีสมมติว่าฝ้ายจำนวนนั้น ได้มีการหว่าน แดงออกออกต้น เติบโต ผลิดอก ออกฝัก แก่ สุกแล้ว เก็บมาเอาเมล็ดออก ติดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้ายเปียออกเป็นใจ กรอออกเป็นเช็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าว ตากให้แห้งใส่กองปั่นเส้นหลอด ใส่กระสวยเครือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการ นำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครองซึ่งพระองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือ นำผ้านั้นมาขยำทุบ ชัก แล้วเอาไปตากให้แห้ง แล้วนำมาตัดเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บ ย้อม ตากแห้ง พับ ทับรัดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปถวายองค์ครองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ท่านทำพินทุอิชฐาน

เมื่อเสร็จจากการพินทุอิชฐานแล้ว จะมีการประชุมสงฆ์แจ้งให้ทราบ พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธีจุลกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังคนมากพอ จะตัดพิธีการในตอนต้น ๆ ออกเสียก็ได้ โดยเริ่มด้วยการเอาผ้าขาวผืนใหญ่มากะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ชัก กะ ตัด เย็บย้อมให้เสร็จ

แล้วนำกลับไปถวายองค์ครองเพื่อพินทุอิชฐานต่อไป เหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุลกฐินเต็มตามรูปแบบ

อนึ่ง ข้อที่ควรกำหนดจดจำไว้คือ จุลกฐินจะเป็นวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตาม จะต้องทำให้เสร็จในวันเดียว เริ่มต้นตั้งแต่เวลาเช้าถึงย่ำรุ่งของวันรุ่งขึ้น คือต้องทำให้เสร็จก่อนรุ่งอรุณของวันใหม่ ไม่เช่นนั้นแล้วกฐินนั้นไม่เป็นกฐิน

ส่วนบริวารของจุลกฐิน ผ้าห่มประธานและเทียนปาติโมกข์ ตลอดจนจณจรจะเข้ ธงตะขาบ ก็คงเป็นเหมือนที่กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐิน หรือมหากฐิน

๓. กฐินสามัคคี เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน มิใช่เจ้าภาพเพียงคนเดียวอย่างเรื่องกฐินหรือมหากฐินทุกคนเป็นเจ้าภาพทั้งหมด ใครบริจาคมากน้อยอย่างไร ไม่เป็นประมาณ แต่เพื่อไม่ให้เกิดงานกฐินยุ่งยากสับสนมากเกินไป ก็มักจะตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการแล้วมีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่นด้วย เมื่อได้ปัจจัยมาเท่าไรก็จัดผ้าอันเป็นองค์กฐิน รวมทั้งของบริวารดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อมีปัจจัยเหลือก็ถวายวัดไว้เพื่อทางวัดจะนำไปใช้จ่ายในทางที่ควร เช่น การก่อสร้างศาสนสถาน การบูรณปฏิสังขรณ์ กุฏิ โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น กฐินสามัคคีนี้ มักจะนำไปทอดยังวัดที่กำลังมีการก่อสร้างหรือกำลังบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสบทบทุนให้สิ่งอันพึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

เรื่องของกฐินสามัคคี เป็นเรื่องที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญเป็นกุศลแล้วยังเป็นการช่วยทำนุบำรุงวัด ตลอดจนเป็นเรื่องเพิ่มความสนุกครึกครื้นแก่งาน เป็นสามัคคีรส อันเนื่องมาจากการทอดกฐินสามัคคี

๔. **กฐินตกค้าง** กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอย่างอื่น อีกว่า กฐินตก หรือ กฐินโจร ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชอนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อที่เรียกไปเป็นต่าง ๆ กันของกฐินประเภทนี้ไว้ในเรื่องเทศกาลออกพรรษาว่า “แต่ที่ทำกันเช่นนี้ ทำกันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดมาก ซึ่งอาจมีวัดตกค้าง ไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธาไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐิน ตามปกติในวันใกล้ ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้าย คือวันก่อนแรมค่ำหนึ่งของเดือน ๑๒ การทอดกฐินอย่างนี้เรียกกันว่า **กฐินตกค้าง** หรือเรียกว่า **กฐินตก** บางถิ่นก็เรียกว่า **กฐินโจร** เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวจู้ ๆ ก็ไปทอดไม่บอกกล่าวล่วงหน้าไว้ให้วัดรู้ เพื่อเตรียมความพร้อม การทอดกฐินตกถือว่าได้บุญอันยิ่งกว่าทอดกฐินธรรมดา บางที่เตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลาย ๆ วัด แต่ได้วัดทอด น้อยวัด เครื่องไทยธรรมที่ตระเตรียมเอาไปทอด ยังมีเหลืออยู่ หรือทางวัดทอดไม่ได้ ก็เอาเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่า เรียกกันว่า “ผ้าป่าแถมกฐิน”

ส่วนข้อแตกต่างของกฐินประเภทนี้ คือ ไม่มีการจองวัดล่วงหน้าการทอดเฉพาะวัดที่ยังไม่มีใครทอด และอาจทอดหลายวัดได้ตลอดจนสามารถเอาของไทยธรรมที่เหลือทำการบุญอุทิศหนึ่ง เรียกว่า ผ้าป่าแถมกฐิน

๕. ข้อปฏิบัติในการจองกฐิน

การจองกฐิน คือ การแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบ ว่า วัดนั้น ๆ มีผู้ศรัทธาจะนำผ้าพระกฐินมาทอดแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าปัจจุบันมีผู้ศรัทธาทอดกฐินเป็นจำนวนมาก ถ้าไม่จองไว้ก่อน อาจไม่มีโอกาส จึงเกิดเป็นธรรมเนียมขึ้นว่าจะทอดกฐินต้องจองล่วงหน้า เพื่อให้มีโอกาสและไม่เกิดการทอดซ้ำวัดหนึ่งปีหนึ่งทอดกฐินได้ครั้งเดียวและในเวลาจำกัด คือ หลังจากออกพรรษาแล้วเพียงเดือนเดียวดังกล่าวในตอนต้นเท่านั้น ส่วนกฐินหลวง ไม่มีการจองล่วงหน้า

การจองกฐินพระราชทาน ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายต้องเป็นพระอารามหลวง ต้องจองล่วงหน้าและดำเนินการ ดังนี้

ส่วนกลาง

๑. กรมการศาสนาจัดทำประกาศกรมการศาสนา เรื่องการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินแล้ว จะแจ้งส่วนราชการ กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ บริษัทห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ และเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เพื่อแจ้งกำหนดระยะเวลาที่จะทำการถวายผ้าพระกฐิน

๒. ในกรุงเทพมหานคร ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินสามารถจองกฐินพระราชทานได้ ดังนี้

❖ กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

โทรศัพท์จังหวดยหมายเลข ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๔-๗

❖ จองกับพระอารามหลวงโดยตรง

๓. กรมการศาสนาจะแจ้งกำหนดวันถวายกฐินให้ผู้ขอรับพระราชทานทราบ เพื่อประสานงานกับทางวัด

๔. ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินจะต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมการศาสนา เพื่อขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน

๕. กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งการรับจองพระอารามหลวงที่ผู้รับพระราชทานผ้าพระกฐินจะนำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวาย ๑ ฉบับ และมีหนังสือนมัสการเจ้าอาวาสพระอารามหลวงที่ผู้ขอรับพระราชทาน จะนำผ้าพระกฐินไปถวาย ๑ ฉบับ

๖. เมื่อกรมการศาสนาจัดเตรียมเครื่องพระกฐินพระราชทานเรียบร้อยแล้ว กรมการศาสนาจะมีหนังสือแจ้งผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ให้มารับเครื่องพระกฐินพระราชทานด้วยตนเองที่ กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อนำไปถวายยังวัดพระอารามหลวงต่อไป

ส่วนภูมิภาค

๑. กรมการศาสนาจัดทำประกาศกรมการศาสนา เรื่องการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ให้ทราบกำหนดระยะเวลาที่จะทำการถวายผ้าพระกฐิน เพื่อจะได้ประกาศให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ บริษัท ห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ ภายในจังหวัดทราบทั่วกัน พร้อมทั้งได้มอบหมายงานให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ และเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ในกรณีมีผู้ติดต่อขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินกับทางวัด

๒. ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินสามารถจองกฐินพระราชทานได้ ดังนี้

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด

กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม หรือ

โทรศัพท์ประสานหมายเลข ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๔-๗

จองกับพระอารามหลวงโดยตรง

๓. กรมการศาสนาจะแจ้งกำหนดวันถวายกฐินให้ผู้ขอรับพระราชทานทราบ เพื่อประสานงานกับทางวัด

๔. เมื่อผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินได้จองพระอารามหลวง เพื่อขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินต้องดำเนินการ ดังนี้

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมการศาสนา ผ่านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินกับพระอารามหลวง ต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมการศาสนา ส่งไปที่กรมการศาสนา หรือผ่านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

ผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินกับกรมการศาสนา ต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมการศาสนา ส่งไปที่กรมการศาสนา

๕. กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งการรับจองพระอารามหลวงที่ผู้รับพระราชทานผ้าพระกฐินจะนำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวาย ๑ ฉบับ และมีหนังสือนมัสการเจ้าอาวาสพระอารามหลวงที่ผู้ขอรับพระราชทานจะนำผ้าพระกฐินไปถวาย ๑ ฉบับ

๖. เมื่อกรมการศาสนาจัดเตรียมเครื่องพระกฐินพระราชทานเรียบร้อยแล้ว กรมการศาสนาจะมีหนังสือสอบถามผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน แจ้งผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายพระอารามหลวงในส่วนภูมิภาคทั้งหมดเพื่อทราบว่าต้องการจะรับเครื่องพระกฐินด้วยตนเองที่กรมการศาสนา หรือให้จัดส่งไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

๗. กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อให้ไปรับเครื่องพระกฐิน ที่กรมการศาสนา หรือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ตามที่แจ้งไว้กับกรมการศาสนา

การจองกฐินราษฎร์ จะต้องจองไว้ก่อน เว้นไว้แต่กฐินตกค้างซึ่งไม่ต้องจอง วิธีจองกฐินราษฎร์ไม่ว่าจะเป็นกฐินธรรมดา จุลกฐินหรือกฐินสามัคคี มักจะจองแบบที่ให้โอกาสแก่ผู้มีศรัทธาจะบริจาคทรัพย์มากกว่าที่ตนกำหนด ตัวอย่างใบจองกฐิน

ข้าพเจ้า ชื่อ..... บ้านเลขที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
มีศรัทธาปรารถนาจะทอดกฐินแก่พระสงฆ์วัดนี้ มีองค์กฐิน.....
มีบริวารกฐิน.....กำหนดวัน.....เดือน.....
ปี.....เวลา.....

ขอเชิญท่านทั้งหลายมาร่วมกุศลด้วย หากท่านผู้ใดมีศรัทธามากกว่ากำหนด ขอผู้นั้นจงได้โอกาส เพื่อทอดเถิด ข้าพเจ้ายินดีอนุโมทนาร่วมกุศลด้วย

ถ้าหากว่ามีผู้ศรัทธามากกว่าจะนำกฐินมาทอด ณ วัดเดียวกันก็ต้องทำใบจองดังกล่าวมานี้ มาปิดไว้ที่วัดในที่เปิดเผย เช่น ศาลาการเปรียญ เป็นต้น และเป็นธรรมเนียมที่ถือกันว่าการที่มีผู้มาจองทับ เช่นนี้ไม่เป็นการเสียมารยาทแต่อย่างใด แต่ถือเป็นเรื่องสนุกสนานในการทำบุญกุศลอย่างหนึ่ง กล่าวกันว่า การจองกฐินทับกันไปทับกันมานี้เองได้กลายเป็นต้นแบบของกฐินสามัคคีในเวลาต่อมา แต่ในปัจจุบันนี้ มักไม่นิยมจองทับกันแล้ว หากผู้มีศรัทธาจะทอดในวัดเดียวกัน ก็ควรร่วมกันซึ่งเรียกว่า กฐินสามัคคี

ในการทอดกฐินสามัคคีนี้ ผู้ทอดอาจเชิญชวน ผู้มีจิตศรัทธาให้มาร่วมกันทำบุญ โดยแจกใบบอกบุญ หรือที่เรียกว่าฎีกาก็ได้

๖. ข้อปฏิบัติในการทอดกฐิน

การทอดกฐินพระราชทาน

๑. เมื่อได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายภายหลังวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินวันแรกแล้ว

๒. ให้ติดต่อกับทางวัดโดยตรง เพื่อแจ้งวัน เวลา และขอให้เจ้าอาวาสสั่งไวยาวัจกรเตรียมสถานที่ และสิ่งจำเป็นที่บูชาพระรัตนตรัยมีเครื่องบูชาพร้อมอาสน์สงฆ์สำหรับพระสงฆ์อนุโมทนาพระกฐิน โต๊ะขนาดกว้างพอสมควรสำหรับวางพานแว่นฟ้า ผ้าไตรพระกฐิน และพานเทียนพระปาติโมกข์ โต๊ะวางเครื่องบริวารพระกฐินและเครื่องไทยธรรม โต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้เป็นประธาน และผู้ไปร่วมพิธีตามสมควร

๓. เมื่อถึงวันกำหนด ก่อนผู้เป็นประธานจะไปถึงหรือก่อนเริ่มพิธีให้เจ้าหน้าที่เชิญเครื่อง พระกฐิน จัดไว้บนโต๊ะ วางเทียนปาติโมกข์ไว้บนพานและให้มีเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบหรือแต่งสากลนิยมคอยส่ง ผ้าพระกฐินให้ผู้เป็นประธานที่เชิงบันไดหรือประตูเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี (ปัจจุบันนิยมจัดโต๊ะหมู่ถวาย ราชสักการะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไว้ที่หน้าพระอุโบสถ และวางผ้าพระกฐินไว้ที่โต๊ะ และให้ประธาน รับผ้าพระกฐินจากโต๊ะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์นั้น

๔. ประธานรับผ้ากฐินจากเจ้าหน้าที่ที่เชิงบันได พระอุโบสถผู้คุมประคองยืนตรงถวายความเคารพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขณะดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีแล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถตรงไปวาง ไว้ที่พานแว่นฟ้าซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสน์สงฆ์

๕. เมื่อวางผ้าพระกฐินแล้ว จุดธูปเทียนเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบ ๓ ทน

๖. เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว ไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่นำไปมอบ แก่โหว่ยาวจักร แล้วยกผ้าพระกฐินยกขึ้นประคองประนมมือ หันไปทางพระประธานว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ว่า ๓ จบ ต่อจากนั้น หันไปทางพระสงฆ์ว่าคำถวายพระกฐิน ดังนี้

“ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอาสน์สงฆ์บริวารทั้งปวงนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ กอปรด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานให้..... น้อมนำมาถวาย แต่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์ จงรับผ้าพระกฐินทานนี้ กระทำ กฐินัตถการกิจตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ”

กล่าวถวายพระกฐินทานจบแล้วประเคน พร้อมด้วยเทียนพระปาติโมกข์เสร็จแล้ว เข้านั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้ ระหว่างที่ผู้เป็นประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี ผู้อยู่ในพิธีทั้งหมด ยืนแสดงความเคารพ จนกว่าประธานจะนั่งลงจึงนั่งลงพร้อมกัน

ถ้ามีปีพาทย์หรือเครื่องดนตรี ให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีขณะผู้เป็นประธานรับผ้าไตร จากเจ้าหน้าที่หรือรับที่โต๊ะหมู่ในกรณีที่ได้จัดไว้ต่อจากนั้นจึงบรรเลงเพลงช้า ขณะประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบ พิธีจนถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้วจึงส่งเทียนชนวนคืน ให้หยุดบรรเลงทันทีแม้จะยังไม่จบเพลง ก็ตาม และควรมีเจ้าหน้าที่คอยให้สัญญาณเวลาให้เริ่มเพลงหรือให้หยุดบรรเลง

๗. พระสงฆ์ทำพิธีกรรม

๘. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีเสร็จออกไปครองผ้า (ปีพาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ ถ้ามี) ครองผ้าเสร็จ กลับเข้านั่งยังอาสน์สงฆ์ (ปีพาทย์หยุดบรรเลง) ผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีถวายเครื่องพระกฐินแก่องค์ ครองเริ่มตั้งแต่บาตรเป็นต้นไปจนถึงเครื่องมือก่อสร้าง ถ้าจัดเครื่องไทยธรรมถวายเพิ่มเติมควรถวายภายหลังเครื่องพระกฐินหลวง

๙. ถ้ามีผู้บริจาคร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล ควรประกาศให้ที่ประชุมทราบ

๑๐. พอพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้เป็นประธานกรวดน้ำแล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรกจบ ประธาน กราบพระรัตนตรัย เป็นเสร็จพิธี (ปีพาทย์บรรเลงเพลงกราวรำ ถ้ามี)

๑๑. กรมการศาสนาเป็นผู้จัดสรรและดำเนินการขอพระราชทาน จึงขอให้รายงานถวายผ้าพระกฐิน พระราชทานและยอดเงินโดยเสด็จพระราชกุศลไปยังกรมการศาสนา หลังจากถวายผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว เพื่อจะได้รวบรวมดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลโดยพร้อมเพรียงกัน

การทอดกฐินราษฎร์

เมื่อได้เตรียมพร้อมแล้ว ถึงกำหนดก็นำผ้ากฐินกับบริวารไปยังวัดที่จองไว้ การนำไปนั้น จะไปเจียบ ๆ หรือจะแห่แหนกันไปได้ เมื่อไปถึงแล้ว พักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งที่สะดวก เช่น ที่ศาลาท่าน้ำ ศาลาโรงธรรม โรงอุโบสถ หรือที่ใดที่หนึ่งซึ่งทางวัดจัดไว้ เมื่อพระสงฆ์พร้อมแล้ว ก่อนถวายกฐินอาราธนาศีล รับศีล เมื่อรับศีลแล้วประกาศให้รู้พร้อมกัน หัวหน้าผู้ทอดกฐินหันหน้าไปทางพระพุทธรูป ตั้งนม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์กล่าวคำถวายเป็นภาษาบาลี ภาษาไทย หรือทั้งสองภาษาก็ได้ ว่าคนเดียว หรือว่านำแล้วคนทั้งหลายว่าตามพร้อมกันก็ได้ การกล่าวคำถวายนั้นจะกล่าวเป็นคำ ๆ หรือจะกล่าวรวมกัน เป็นวรรค ๆ แล้วแต่ความสะดวกของผู้กล่าวนำและผู้กล่าวตาม คำถวาย มีดังนี้

คำถวายภาษาบาลี

นมโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วา ๓ จบ
อิมี ภนฺเต สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
ทุติยมฺปิ อิมี ภนฺเต สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
ตติยมฺปิ อิมี ภนฺเต สปริवारํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ แก่พระสงฆ์
แม้คำรบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้
แก่พระสงฆ์

แม้คำรบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้
แก่พระสงฆ์

คำถวายอีกแบบหนึ่ง

นมโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วา ๓ จบ
อิมี ภนฺเต สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
ทุติยมฺปิ อิมี ภนฺเต สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
ตติยมฺปิ อิมี ภนฺเต สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม
สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมี สปริวารํ กจินฺทุสฺสํ ปฏิกฺคณฺหาตุ
อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน
กับทั้งบริวารนี้ ครั้นรับแล้ว จงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
สิ้นกาลนานเทอญ ฯ

เมื่อจบคำถวายแล้ว พระสงฆ์รับสาธุพร้อมกัน องค์กฐินพร้อมทั้งบริวารนี้ ถ้าปรารถนาถวาย เป็นสงฆ์ทั้งหมดก็ไม่ต้องประเคน ถ้าปรารถนาจะประเคนก็อย่าประเคนสมภาร หรือองค์ที่รู้ว่าจะต้องครอง ให้ประเคนองค์อื่น องค์ที่เหมาะสมก็คือรองลงมาเฉพาะองค์กฐินนั้นไม่จำเป็นต้องประเคน ส่วนบริวารนั้น ถ้าจำนงถวายแก่ภิกษุสามเณรในวัดนั้นเป็นส่วนเฉพาะก็ช่วยกันถวายโดยทั่วกัน เมื่อประเคนเสร็จแล้ว จะกลับเพียงนั้นก็ได้อีก แต่ถ้ายังไม่กลับเพียงนั้นจะรอนพระสงฆ์อุปโลกน์และมอบผ้ากฐินเสร็จแล้วก็ได้ ถ้าผ้ากฐินนั้นต้องทำต่อไปอีก เช่น ชัก กะ ตัด เย็บ ย้อม จะอยู่ช่วยพระก็ได้ ถ้าไม่มีอย่างนั้น จึงมีธรรมเนียมว่า ประเคนเฉพาะองค์กฐินแก่พระรูปใดรูปหนึ่งเท่านั้นก่อน แล้วรอนอยู่ เมื่อพระสงฆ์ทำพิธี เบื้องต้นของท่านเสร็จแล้วจึงประเคนบริวารกฐินภายหลัง เมื่อประเคนเสร็จแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ถวาย ทั้งหมดตั้งใจฟังคำอนุโมทนาและขณะนั้นเจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

เพียงเท่านั้นเสร็จพิธีถวายกฐินสำหรับทายกผู้มีศรัทธา ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ จะได้นำดำเนินการในเรื่องกรานกฐินต่อไป ถ้าผ้านั้นยังไม่สำเร็จรูปพระภิกษุจะต้องช่วยกันทำจีวร ทำเสร็จเมื่อไรแจ้งให้พระภิกษุทั้งหลายทราบเพื่ออนุโมทนา ถ้าผ้านั้นสำเร็จรูปแล้ว กิจที่พระภิกษุทั้งหลายจะต้องทำ จีวรไม่มี ท่านก็ดำเนินการอนุโมทนาได้ เมื่อพระภิกษุทั้งหลายได้อนุโมทนาแล้วในวันนั้นชื่อว่าสงฆ์ ได้กรานกฐินแล้ว เป็นอันเสร็จพิธีของสงฆ์

๗. อานิสงส์หรือผลดีของการทอดกฐิน

๑. ผลดีฝ่ายผู้ทอดและคณะ อานิสงส์หรือผลดีของฝ่ายผู้ทอดและคณะ มีดังนี้

(๑) ชื่อว่าได้ถวายทานภายในกาลเวลาที่เรียกว่ากาลทาน คือ ในปีหนึ่งถวายได้เพียง ระยะเวลา ๑ เดือน เท่านั้น ในข้อถวายทานตามกาลนี้มีพระพุทธภาษิตว่า ผู้ให้ทานตามกาลความต้องการ ที่เกิดขึ้นตามกาลของผู้รับนั้นย่อมสำเร็จได้

(๒) ชื่อว่าได้สงเคราะห์พระสงฆ์ผู้จำพรรษาให้ได้ผลดีเปลี่ยนผ้านุ่งห่มใหม่ แม้ผ้ากฐินนั้น จะตกแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็ชื่อว่าได้ถวายแก่สงฆ์เป็นส่วนรวม มีพระพุทธภาษิตว่าผู้ให้ผ้าชื่อว่าให้ผิวพรรณ

(๓) ชื่อว่าได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ส่งเสริมผู้ประพฤติปฏิบัติชอบให้เป็นหลัก เป็นตัวอย่างแห่งคุณงามความดีของประชาชนสืบไป

(๔) จิตใจของผู้ทอดกฐินทั้ง ๓ กาล คือ ก่อนทอด กำลังทอด และทอดแล้วที่เสื่อมใสศรัทธา และปรารถนาดีนั้นจัดเป็นกุศลจิต คนที่มีจิตเป็นกุศลย่อมได้รับความสุขความเจริญ

(๕) การทอดกฐิน ทำให้เกิดสามัคคีธรรม คือ การร่วมมือกันทำคุณงามความดี และ ถ้าการถวายกฐินนั้นมีส่วนได้บุญปฏิบัติสังฆกรรมวัดวาอารามด้วย ก็เป็นการร่วมสามัคคี เพื่อรักษาศาสนวัตถุ ศาสนสถานให้ยั่งยืนสถาพรสืบไป

๒. ผลดีฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับและกรณากฐิน อาานิสงส์หรือผลดีของฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับและกรณากฐิน มีดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ (ในวินัยปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๖) ว่าภิกษุผู้กรณากฐินแล้วย่อมได้รับประโยชน์ ๕ ประการ

(๑) รับนิมนต์ฉันไว้แล้วไปไหนไม่ต้องบอกลาภิกษุในวัดตามความในสิกขาบทที่ ๖ แห่ง อเจลกวรรค ปาจิตตีย์

(๒) ไปไหนไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำหรับ

(๓) เก็บผ้าที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ ได้ตามปรารภณา

(๔) จีวรอันเกิดในที่นั้นเป็นสิทธิของภิกษุเหล่านั้น

(๕) ขยายเขตแห่งการทำจีวรหรือการเก็บจีวรไว้ได้จนถึงสิ้นฤดูหนาว (คือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เป็นวันสุดท้าย)

๘. ลักษณะอันเป็นประชาธิปไตยของพิธีกรณากฐิน

ได้กล่าวแล้วว่าเรื่องของกฐินเป็นสังฆกรรม คือ การกระทำที่เป็นการสงฆ์ คือ พระสงฆ์ทั้งวัด ต้องรับรู้รับผิดชอบร่วมกันในการช่วยกันทำจีวรให้สำเร็จ ในการประชุมกันหาหรือว่า จะควรมอบผ้ากฐิน ให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และแม้เพียงการปรึกษาหารือก็ยังไม่ได้ต้องมีการสวด ประกาศเป็นการสงฆ์ เสนอญัตติว่าจะมอบผ้ากฐินแก่ภิกษุรูปนั้นรูปนี้แล้วสวดประกาศจบแล้วไม่มีผู้คัดค้าน จึงจะถวายผ้านั้น แก่องค์ครอง คือ ภิกษุผู้รับมติจากที่ประชุมให้เป็นผู้รับผ้านั้นในนามของสงฆ์ได้ ลักษณะเช่นนี้เป็นการสอน ให้ถือมติที่ประชุมสงฆ์เป็นใหญ่ ไม่ทำอะไรตามอำเภอใจเป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวอย่าง แก่การปกครองทางโลกด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. พุทธศาสนิกชนควรทอดกฐินให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของกฐิน ได้แก่ การบำเพ็ญด้วยการ ถวายผ้ากฐินแก่ภิกษุซึ่งอยู่จำพรรษาครบสามเดือนตามพระพุทธานุญาต (ในข้อนี้โปรดดูข้อความเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้าง)

๒. การรวบรวมทุนที่มีผู้บริจาคเพื่อบำรุงวัดหรือสถานศึกษาในวัด ควรให้เป็นไปตามความศรัทธา ของผู้บริจาคโดยมีเหตุผลอันสมควร เช่น ช่วยปฏิสังขรณ์วัดที่ทรุดโทรมให้มั่นคงถาวรสืบไป

๓. ในการเดินทางไปทอดกฐิน ณ วัดที่อยู่ห่างไกลซึ่งผู้จัดมักจะพ่วงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ไว้ด้วยนั้น ควรพิจารณาการรักษาความปลอดภัยของผู้ที่จะเดินทางไปเป็นหมู่คณะ ทั้งนี้เพื่อความไม่ประมาท

๔. ควรงดเว้นการเลี้ยงสุราเมรัยในระหว่างเดินทางหรือระหว่างที่มีงานกฐิน ทั้งนี้เพื่อให้ การบำเพ็ญกุศลเป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย

๕. ควรงดการใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็น โดยยึดถือการจัดให้แนวประหยัดเป็นหลักสำคัญ

๖. การฉลองหรือสมโภชกฐินก่อนทอดนั้น ควรทำเพียงเพื่อประโยชน์ของการนัดหมายให้พร้อม เปรียงกันและเพื่อเป็นการส่งเสริมศรัทธาของผู้มาร่วมงานเท่านั้น ไม่ควรมุ่งความสนุกสนาน อันมิใช่ วัตถุประสงค์ของการทอดกฐิน

ถ้ามีขบวนแห่เชิญผ้าพระกฐินไป ผู้เข้าขบวนควรแต่งกายให้เรียบร้อย ถ้ามีขบวนเพื่อนำควรเลือกการแต่งกายสุภาพชุดสุภาพเพราะเป็นงานทางศาสนา

๗. การพิมพ์หนังสือแจกในงานกฐินนั้น จะมีหรือไม่ก็ได้ไม่เป็นการบังคับแต่ถ้ามีควรเลือกพิมพ์หนังสือที่มีสาระประโยชน์

๘. ไม่ควรทอดกฐินในวัดที่พระภิกษุอยู่ในวัดนั้นบอกกล่าวโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ไปทอด เพราะเป็นการผิดพระวินัยและกฐินที่ทอดก็ไม่ใช่กฐินถือเป็นโมฆะ (พระไตรปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๘) แต่พระภิกษุผู้อยู่ในวัดหนึ่งอาจแนะนำให้ไปทอดในวัดอื่นได้

๙. ในการพิมพ์ใบบอกบุญหรือฎีกาเพื่อเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธามาร่วมทำบุญนั้นไม่ควรพิมพ์ชื่อบุคคลเป็นกรรมการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของก่อน

ข้อเสนอแนะ

อาจพิจารณาเทียบเคียงกับข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับเรื่องกฐินได้ แต่ข้อที่ควรเน้นเป็นพิเศษ คือ การไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็นควรพิจารณากระทำในทางที่จะเป็นประโยชน์ และไม่ชักชวนกันไปในทางสนุกสนานเกินขอบเขต หรือมัวเมาประมาทซึ่งมิใช่ความประสงค์ของพระพุทธศาสนา

คำสั่งกรมการศาสนา
ที่ ๒๐๘/๒๕๕๑
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือพระอารามหลวง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดทำหนังสือประวัติพระอารามหลวงทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล ของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะการดำเนินงาน จัดเครื่องพระกฐินถวายพระอารามหลวง และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดต่อขอรับพระราชทาน เครื่องพระกฐิน จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือพระอารามหลวง ดังรายนามต่อไปนี้

๑. อธิบดีกรมการศาสนา	ที่ปรึกษา
๒. รองอธิบดีกรมการศาสนา	ที่ปรึกษา
๓. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ที่ปรึกษา
๔. เลขานุการกรมการศาสนา	ที่ปรึกษา
๕. ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์	ประธานคณะกรรมการ
๖. นายเอนก ขำทอง	คณะกรรมการ
๗. นายปัญญา สละทองตรง	คณะกรรมการ
๘. นายสุวรรณ กลิ่นพงศ์	คณะกรรมการ
๙. นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์	คณะกรรมการ
๑๐. นางสาวสุณี หวังสันติตระกูล	คณะกรรมการ
๑๑. นายประภาส แก้วสวรรค์	คณะกรรมการ
๑๒. นางสาวเรณู รัตนชัยเดชา	คณะกรรมการ
๑๓. นางสาวอรพรรณ คัมภีร์ศิลป์	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๔. นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นายบุญกุล กลัดเงิน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายสด แดงเอียด)

อธิบดีกรมการศาสนา

บรรณานุกรม

- กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี. **กฐินพระราชทาน ณ วัดทองธรรมชาติวรวิหาร**. กรุงเทพฯ : ๒๕๕๐.
- กรมการปกครอง. **วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร : อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน**, ๒๕๔๗.
- กรมศิลปากร. **ปกิณกัณฑ์วัฒนธรรม เล่ม ๑๓**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างจำกัดทวีพัตร (๒๐๐๔), พ.ศ. ๒๕๕๐.
- กรมศิลปากร. **วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์**.
- คณะกรรมการจัดงานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี. **จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์**.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามัญนิติบุคคล สหประชาพาณิชย์, ๒๕๒๕.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **สารศาสตร์ครั้งที่ ๑๐** พ.ศ. ๒๕๔๙.
- คณะศึกษาศาสตร์. **วัดบวรมงคล**. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๐.
- ประวัติพระอารามหลวง เล่ม ๑**. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๘.
- ประวัติพระอารามหลวง เล่ม ๒**. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๘.
- ประวัติวัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร**. กรุงเทพฯ : บริษัท กราฟิคอาร์ตพริ้นติ้ง จำกัด พ.ศ. ๒๕๕๐.
- ประวัติวัดนวลนรดิศวรวิหาร**. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ม.ซี. ดี. การพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด พ.ศ. ๒๕๔๗.
- พงษ์เทพ ทิวากระจ่าง. **ประวัติวัดหิรัญญูจิวรวิหาร**. A.W. graphic.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์). **วันฉลองเปรี๊ญธรรม ปี ๒๕๔๗ สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๗.
- พระเทพคุณาภรณ์. **เบิกฟ้าอารามศิลป์ เยือนถิ่นเทวราชกฤษฎ**. กรุงเทพฯ : บริษัททอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.
- พระราชกวี และคณะ. **ประวัติวัดราชาธิวาสวิหาร**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัดมน, พ.ศ. ๒๕๔๓.
- พระราชสุธี. **ธรรมะคลินิก**. กรุงเทพฯ.
- พระราชปัญญารังสี และคณะ. **ประวัติวัดพิชยญาติการามวรวิหาร**. กรุงเทพฯ : ส.ยอดสิงห์การพิมพ์, ๒๕๕๐.
- พระศรีสุทิมุณี และคณะ. **เพชรบางลำพู**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๑
- มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต. **อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน**. พ.ศ. ๒๕๔๗.
- มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต. **อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน วัดจันทน์กะพ้อ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จามจรีโปรดักท์, ๒๕๔๗.
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม. **กฐินพระราชทาน ณ วัดศรีสุदारามวรวิหาร**. กรุงเทพฯ : ๒๕๔๘.
- วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร. **พระกฐินพระราชทาน**. ๒๕๔๙.
- วัดนิมมานรดี**. เอกสารถ่ายสำเนา.
- วัดราชโอรสาราม ราชวรวิหาร**. ๒๕๔๙.
- วัดอินทารามวรวิหาร. **หนังสือสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น แพล และบทสวดมนต์พิเศษ**.

ราชบัณฑิตยสถาน. วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกงานถวาย
ผ้าพระกฐินพระราชทาน พุทธศักราช ๒๕๔๘. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. วัดมหาพฤฒารามวรวิหาร ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกงานถวายผ้าพระกฐิน
พระราชทาน พุทธศักราช ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. วัดสังข์กระจายวรวิหาร ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกงานถวายผ้าพระกฐิน
พระราชทาน พุทธศักราช ๒๕๕๐. นนทบุรี : ร้านนิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๐.

สำนักงานวัดยานนาวา. แนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำนักปฏิบัติธรรม ประจำกรุงเทพมหานคร
แห่งที่ ๑ วัดยานนาวา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรม, พ.ศ. ๒๕๕๑.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ๗๕ จังหวัด. ข้อมูลประวัติพระอารามหลวง.

สถาปัตยกรรมและปูชนียสถาน Attraction of Thailand. บริษัท เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด, ๒๕๔๔.

<http://www.dhammathai.org/watthai/bangkok/watboromniwas.php>

<http://www.dhammathai.org/watthai/bangkok/watthepsirin.php>

<http://www.dhammathai.org/watthai/central/watprapathomchedi.php>

http://www.webwat.net/temple_bkk.php

arcbs.bsru.ac.th/local/tb/tb_kly.pdf

http://www.chapanakit-rta.com/4_wat2_1.asp

http://arcbs.bsru.ac.th/local/bp/bp_awskr.pdf

<http://www.dhammajak.net/board/viewtopic.php?t=869>

<http://www.palungdham.com/t819.html>

http://arcbs.bsru.ac.th/local/tb/tb_whrj.pdf

http://www.wathualampong.com/Folder_1/History.html

<http://www.wathualampong.com/Main.htm>

http://arcbs.bsru.ac.th/local/bn/bn_swnr.pdf

<http://sidwatsamprayar.igetweb.com/index.php?mo=10&art=64918>

<http://www.watsamphraya.com/>

